

B jako Bat-šeba

Smiluj se nade mnou, Bože, pro milosrdenství svoje, pro své velké slitování zahlad' moje nevěrnosti, moji nepravost smyj ze mne dokonale, očist' mě od mého hříchu! (Ž 51:3-4)

1. čtení: **Jan 8:1-11**

Hlavní čtení: **2. Samuelova 11**

I. HOSPODIN OČI NEODVRACÍ

Milí bratři, milé sestry,

kdysi mi jedna žena vyprávěla epizodu ze svého mládí. Tehdy, na samém konci 2. světové války, se u nich doma ubytovali ruští vojáci. Jeden z nich se opil a chtěl s ní, dospívající dívenkou, strávit noc. Moc se bála, snažila se ho držet dál od těla, on na ni dotíral, ale našťástí k ničemu nedošlo. Hned ráno to všechno svěřila svému otci. Táta nelenil a šel přímo za velitelem tohoto ruského vojáka. Ani velitel nezahálel. Nechal si nastoupit svou jednotku a požádal dívku, aby ukázala, kdo ji večer obtěžoval. Ona na něj ukázala. Velitel vytáhl pistoli a vojáka zastřelil.

Přesně to by si, podle lidského soudu, zasloužil král David za své činy. Kulku mezi oči. Vždyť za svá provinění, za zneužití vdané ženy a za úkladnou vraždu nevinného člověka, by měl podle Mojžíšova zákona vyfasovat dvojnásobný trest smrti. Však Bůh jeho odporné jednání sledoval s velikým odporem. Vyprávě dnešního příběhu na samém konci konstatuje:

- *Ale v očích Hospodinových bylo zlé, co David spáchal.*

Hospodin se totiž dobře dívá. Nezavírá oči ani ve chvíli, kdy se snažíme své skutky skrýt před zraky ostatních lidí. Neodvrací svůj zrak ani ve chvíli, kdy lidé s nechutí a ve strachu své oči zavírají, protože se na to, co se děje, už nemůžou dívat. Boží oči ale nejsou upřeny jen na Davida, Hospodinem vyvoleného krále Izraele. On se pozorně, jistě a s vnitřním utrpením dívá i na jeho oběti. Dívá se na ponižené a utlačované. Cítí bolest Bat-šeby. Soucítí s Urijášem. Jakkoli si David připadal jako režisér životů svých poddaných, zůstává jen hercem, navíc tentokrát záporným. Hercem, kterého sleduje svatý a soucitný divák, Bůh sám.

Ano, Bůh nezaškrtil Davidovy touhy hned v zárodku. Ano, neubráníl ani Bat-šebu před zneužitím. Ano, neochránil ani Urijáše před potupnou smrtí. Ale nezapomněl na ně. Nikdy na ně nezapomene. Nikdy nezapomene na nikoho, kdo na vlastní kůži zažil zneužití, kdo se stal obětí zvláště mocnějších lidí, s kým se zacházelo jako s kusem hadru. A stejně Bůh nezapomene ani na to, co zlého učinil David. Takové zlo se totiž zapomenout nesmí! Bůh Davidovi zřejmě nakonec všechno odpustil. (viz Ž 51) Ale zapomenout nemohl. Taková hrůza totiž musí zůstat trvalou výstrahou pro všechny, kteří by si jen v mysli pohrávali s nápadem, jak druhé lidi využít a zneužít ke svým účelům. Tento příběh nám vlastně sděluje, že Bůh se nikdy nepostaví na stranu svých oblíbenců, kteří se utrhnou ze řetězu, kteří se chovají jako hnusní sobci. Bůh bude vždycky stát na straně skutečných obětí.

II. OMLUVIT DAVIDA?

Jistě. Na Davidovo jednání se můžeme dívat ze dvou stran, dvou perspektiv. Mohli bychom Davida zkusit omluvit. On je obětí svých vlastních tužeb. Nedokáže koordinovat svůj chtíč. Neumí udržet na uzdě své žádosti. To se stává v menší či ve větší míře nakonec kdekomu. S tím rozdílem, že každý, komu se to čas od času přihodí, není zrovna na vrcholu potravního řetězce, aby si mohl dovolit ukojit své potřeby. David mohl. Nebylo v tu chvíli v Izraeli vlivnějšího a mocnějšího člověka. Měl to vlastně v něčem těžší než obyčejní smrtelníci. Nikdo jeho jednání nekorigoval. Mohl si dělat, co se mu líbí. No, a když se to stalo, David se přece snažil všechno vyžehlit. Celou situaci chtěl zklidnit. Přál si všechno uvést do pořádku. Jen poctivý a zbožný Urijáš, manžel Bat-šeby, mu do toho stále házel vidle. A jak David narážel na jeho odpor, stále více se zaplétal do svých vlastních lstí. Až to klubko nakonec rozsekl tím, že nařídil Urijášovu smrt. David vlastně připomíná člověka, který sebou zmítá v bažině. Čím urputněji se zkouší dostat z té šlamastiky, tím hlouběji se do toho bahna propadá. Až se v něm nakonec utopí. Je to vlastně tragické i pro Davida, že tím vším musel projít.

III. SOBEC A NÁSILNÍK

Na druhou stranu: Buďme přece jen kapánek přísnější. Davida nám může být líto, protože musel mít nervy nadřanc, když řešil takové spletnosti. Ale mnohem víc je nám líto těch, kteří si to skutečně odskákali. Mnohem víc je nám líto dvou obětí Davidových odporných činů: Urijáše a Bat-šeby.

Začněme u Bat-šeby. Pro ni se věci musely dát do pohybu velice rychle. Obvyklé večerní koupání na střeše svého domu. Bat-šeba nebyla žádná hambářka. Prováděla rutinní očistu těla. Zřejmě ani netušila, že ji král šmíruje z vyvýšeného místa. Potom za ní přišli královi poslové a odvedli ji do Davidova sídla. A rovnou do Davidovy postele. Pár vzrušených okamžiků, a už ji zase z Davidovy postele vyhazují. Odchází domů poté, co svou přítomností obšťastnila vladaře. Kdo ví, zda si vůbec stihla srovnat všechny své myšlenky za tak krátkou dobu? Kdo ví, co prožívala? Kdo ví, jak se cítila? Měla z krále strach? Bála se svého manžela? Cítila ponížení? Odpor? Zmítaly s ní pocity viny vůči Urijášovi a vůči Bohu? *A koho to prosím vás zajímá, no ne? Hlavně že král David je spokojený, o to přece šlo!* Vypravěč si dává záležet: O Bat-šebě mluví co nejméně, a tím podtrhuje Davidovo chování vůči ní. Pro Davida je Bat-šeba jen prostředkem k uspokojení. Věcí. Hračkou. Ona je nula. Nikdo. Rozhodně v jeho očích není člověkem, který cítí, myslí, bojí se, miluje, žije svůj vlastní život. V té ložnici je podle Davida jen jeden člověk: On sám. On sám samotinký.

David je bezohledný a sebestředný mocipán. Vždyť Bat-šeba nežije sama! Má přece manžela! Vojáka Urijáše, který právě za Davida a jeho království nasazuje vlastní krk v litém boji proti Amóncům. Urijáš patřil k elitním vojákům krále Davida. (2S 23:39) Bat-šeba je navíc dcerou Eliába, dalšího z třiceti Davidových hrdinských bojovníků. (2S 23:34) A aby toho nebylo málo: Bat-šeba je vnučkou Achítofela, Davidova vzácného a moudrého rádce. (2S 15:12) Že David svým jednáním plive do tváře i těmto mužům? Že David pošlapává dobré Boží zákony a jeho nařízení? *A co na tom? Já mám na ni chuť. Copak já nemám právo být šťastný? Copak já nemám právo si užít? A že tím způsobím rány druhým lidem? Copak mi na tom záleží?* Takto výsostně sobecky přemýšlí král David.

Bratři a sestry, už zde se dostáváme k zásadní otázce: O čem celý příběh vlastně je? O nevěře? O cizoložství? Možná. Ale to není hlavní téma. Pojdme ještě o krok hlouběji. Dnešní biblický příběh vypráví o sobectví člověka, který má dost moci a síly na to, aby si vzal, co mu nepatří. Navíc: Tento příběh vlastně nevypráví o nevěře. Vždyť k nevěře jsou potřeba dva svobodní jedinci. Hlavním tématem tohoto vyprávění je znásilnění. Davidovým prohrěškem nebyla nevěra s Bat-šebou, ale znásilnění Bat-šeby.

To pro vás může být nezvyklý pohled na tento známý příběh. Ale jen se zamyslete: Mohla se Bat-šeba bránit? Mohla říct Davidovým poslům: *Ne, já v žádném případě nikam nepůjdu? Já jsem vdaná žena?* Mohla se v králově ložnici postavit na zadní, vyplísnit Davida za jeho neslušné návrhy a vítězoslavně odejít? Bat-šeba vlastně neměla na výběr. Možná si říkala: *Lepší být milenkou krále po dobrém, bez zbytečných úrazů, než být jeho milenkou po zlém.* Pokud Bat-šeba měla možnost volby, pak volila jen mezi zlem a větším zlem. A to znamená jediné: Že s Davidem spala ze strachu, nedobrovolně, z donucení. Tedy: Že byla znásilněná, jakkoli se k ní třeba David choval v posteli něžně. To je totiž úplně jedno!

IV. CYNISMUS

A jak zlé a cynické je potom hodnocení některých vykladačů v dějinách židovství a křesťanství, kteří třeba píšou: *Ále, však ona si o to řekla. Neměla se před ním tak předvádět. Neměla se na té střeše tak vystavovat. A polepšila si, no ne? Z manželky nějakého chetejského bojovníka je najednou ženou samotného izraelského krále. Co by za to jiné ženy daly? Za ty nervy to jistě stálo. Třeba byla ráda, že si ji David pozval k sobě.*

Bratři a sestry, jak často vypadne z mužů násilníků: *Však ona si o to říkala.* Nebo: Žena po dvaceti letech sebere odvalu a obžaluje mediálně známého člověka, který ji kdysi znásilnil. A hned se strhne debata ve společnosti, mnozí lidé se zastávají toho obviněného ze sexuálního obtěžování. A říkají: *Tehdy jí to nevadilo. A teď chce z toho chudáka vytlouct peníze. Že se nepřihlásila dřív, zlatokopka!*

A někdy to jde ještě dál... Vzpomínám na příhodu z Německa před několika lety. Některá žena pracovala jako dobrovolnice v jednom utečeneckém táboře, kde ji dva mladíci znásilnili. A ona pak veřejně omlouvala jejich chování, protože prý byli z dlouhé cesty bez svých žen frustrovaní. A ona nebyla zahalená. Až tak se někdy dokáže převrátit jednoduchá pravda.

Bratři a sestry, Bat-šeba je tichým hlasem tisíců žen v dějinách, které byly k souloži donuceny. Hlasem žen, které se staly zamlčeným prostředkem pro ukojení mužského chtíče. Hlasem všech žen, které zažily sexuální nátlaky a násilí za zavřenými dveřmi svých domovů nebo na pracovišti, ať už v dobách míru, nebo v časech válek. Vzpomeňme jen na mnohé ukrajinské ženy!

V. VRAH

Poté, co si David vezme Bat-šebu a spí s ní, jak syrově celou situaci vykresluje biblický vypravěč, odchází ta žena domů s hanbou. Nemůže nikomu říct, co se té noci stalo. Protože to, co se odehrálo, se její manžel nesmí dozvědět. Hrozil by jí trest smrti, podle Mojžíšova zákona.

A co si budeme povídat: David z moci úřední by se z toho nějak vysekal. Ale vysekala by se z toho Bat-šeba? Koho by rozrušený a ponížený Urijáš vedl k odpovědnosti? Svého krále nebo svou ženu Bat-šebu?

A co teprve ta hrůza, když zjistí, že je těhotná? Místo aby se ze svého těhotenství radovala, musí prožívat velikou úzkost. A tak vzkáže Davidovi, že čeká dítě. A David se o to postará. Po dvou neúspěšných pokusech přimět Urijáše, aby spal se svou ženou, ho pošle na jistou smrt. Vlastně ho úkladně zavraždí. Za co? Za to, že Urijáš ctil nařízení krále a byl solidární se svými spolubojovníky. Za to, že Urijáš nechtěl vejít do svého domu. Nechtěl sdílet postel se svou manželkou, zatímco jeho bratři bojují s nepřáteli – daleko od svých žen. Urijáš zemře kvůli tomu, že ctí Hospodina. Vždyť vojáci ve svatých válkách mají držet celibát, tak zní Mojžíšovo nařízení. (Dt 23:10) A tak si Urijáš nese v brašně vlastní rozsudek smrti, který napsal král David. Sám předá královský dopis Joábovi, svému veliteli, ve kterém stojí příkaz, aby se Urijáš nedožil zítřejšího rána.

A tak Urijáš padne při zbytečném dorážení na zdi amónského města, z čehož ani velitel Jóab nemá dobrý pocit. Urijáš zemře zbytečně, spolu s jinými dobrými bojovníky. Proč? Protože byl nepříjemnou osinou v zadku mocného krále. Pavouk sprádkující své sítě, to je David. Pavouk, který si pochutnává na muškách kolem sebe. Na muškách, které měly tu smůlu, že se chytily do jeho sítí.

VI. URIJÁŠ A BAT-ŠEBA

Urijáš však neupadne do zapomnění. Bůh na něj nikdy nezapomene. Což se ukazuje i v Novém zákoně. Matouš jej zmiňuje v rodokmenu Ježíše Krista. Říká:

- *David měl syna Šalomouna z ženy Uriášovy.* (Mt 1:6)

Proč evangelista neřekl: *David měl syna Šalomouna z Bat-šeby?* Nebo jen: *David měl syna Šalomouna.* Proč má potřebu na tomto místě mluvit o Bat-šebě? Proč má vůbec potřebu nazývat Bat-šebu ženou Urijášovou? Protože Bůh nezapomněl na Bat-šebu. Bůh nezapomněl na její trápení, na její pokoření, na její zoufalství, na její bolest. A Bůh nezapomněl ani na Urijáše, na jeho prachbídný konec, kdy umírá bez toho, aby směl mít se svou drahou ženou vlastního potomka. David se snažil veškerou památku na něj zahladit. Navíc v té době platilo železné pravidlo: *Není syn, není ani památka na otce.* Ale z Boží mysli Urijáše nikdo nikdy nevymaže. A tak ani žádného, kdo s ním kdy sdílel podobný životní úděl.

A co Bat-šeba? Když se dozvěděla o smrti svého manžela Urijáše, udatného bojovníka, truchlila pro něj několik dní. A pak se stala členkou Davidova harému. David jí kvůli svým touhám naprosto změnil život. Překopal její život k nepoznání. Z jejích přání, plánů a snů nezůstal kámen na kameni. Takovou moc mají mocní lidé! Takové zlo páchají, když se nedrží žádných morálních mantinelů, když z vysoka kašlou na Boha a na lidi kolem sebe, na jejich city, na jejich svobodu. Když si myslí, že druzí lidé jsou jen prostředky pro jejich obohacení, pro nasycení jejich potřeb a žádostí. Když se chovají k lidem jako k dřevěným loutkám.

Bat-šeba nakonec své dítě, zplozené té osudové noci, také oplakala, protože zemřelo. (2S 12) Vypravěč opět mluví spíš o Davidově smutku. Ale právě maminku Bat-šebu tato ztráta musela zcela tvrdě zasáhnout.

Bratři a sestry, Bat-šeba se nakonec dostane ke slovu. (1Kr 1-2) A to tehdy, kdy už s Davidem není dobře. Je starý a slabý. Je už na odchodu. A má určit svého nástupce. V tu chvíli přichází Bat-šeba a udělá všechno pro to, aby právě její syn Šalomoun nastoupil na královský trůn po svém otci, což se jí nakonec povede. Jestli je to životní zadostiučinění, to my těžko můžeme posoudit. To by věděla jen Bat-šeba sama.

VII. JEŽÍŠ ANO, DAVID NE

A král David? Osobně: Je to můj veliký hrdina! Ale v tomto příběhu se nepěkně vybarvil. Nejdůležitější předek Ježíše Krista se dnes zachoval jako Kristův protipól. Jen v krátkosti: Pán Ježíš je zosobněnou Boží pravdou. David je lhář. Ježíš je laskavý a přející, nosí ve svém srdci druhé lidi. David je sobec. Ježíš nemá žádnou politickou moc. David je mocný a svou moc zneužívá pro své potěšení. David ničí život jedné počestné ženy. Dělá z ní vlastně lehkou děvku. Ježíš je naopak přítelem nevěstek, kterým vrací ztracenou důstojnost, kterým dává možnost nově se nadechnout, nově začít žít. (Jak jsme slyšeli v 1. čtení.) David bere život lidem, kteří se k němu chovají hezky a s úctou. Ježíš naopak dává a nabízí skutečný život i těm, kteří se k němu vůbec hezky nechovají.

MODLITBA: *Pane Ježíši Kriste, uč nás žít v lásce k druhým lidem. Pročišťuj naše srdce zaplevelená sobectvím a zavlažuj je svou vlastní láskou. Zastaň se všech, kterým někdo ubližuje, zneužívá je, chová se k nim odporne a hnusně. Zastaň se žen, dětí, ale i mužů. Amen.*